

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-25/16
Београд

дел.бр. 17953 датум: 16.05.2016.година

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА ИЗБЕГЛИЦАМА/МИГРАНТИМА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај

о посети Завода за васпитање омладине у
Нишу - Центар за смештај малолетних
страних лица без пратње

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Завод за васпитање омладине у Нишу - Центар за смештај малолетних страних лица без пратње
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према малолетним страним лицима без пратње.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ДАТУМ ПОСЕТЕ	25. април 2016. године
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НППМ

Сви службеници Завода за васпитање омладине остварили су пуну сарадњу са тимом НППМ и пружили све тражене информације.

1. СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ

Према службеним наводима, у 2014. години, 88 малолетних страних лица без пратње боравило је у Заводу, док је у 2015. години, 54 лица било у Заводу, од тога 52 дечака и 2 девојчице. Од почетка године, закључно са даном посете тима НПМ, 69 малолетних лица без пратње су боравили у Заводу, од тога ниједна девојчица. Од овог броја, 60 лица изразило је намеру да тражи азил у Србији, од којих је њих 6 самовољно напустило Завод, а 9 лица враћено је у Бугарску по основу Споразума о реадмисији између Републике Србије и Европске заједнице.⁴ У тренутку посете тима НПМ Заводу, 4 малолетна страна лица без пратње из Авганистана била су на смештају у Заводу.

Од почетка године у Заводу је највише било смештено малолетних држављана из Авганистана (45), а затим Марока (17), Алжира (4), Пакистана (1) и Бангладеша (1). Малолетници у Заводу најчешће бораве од 3 до 7 дана.

2. ПОСТУПАК СМЕШТАЊА МАЛОЛЕТНИХ СТРАНАЦА У ЗАВОД

Према наводима, када полицијски службеници затекну малолетно страно лице без пратње обавештавају месно надлежни центар за социјални рад који му поставља привременог старатеља. Привремени старатељ је радник центра за социјални рад. Малолетник се затим у пратњи привременог старатеља и полиције смешта или у Завод за васпитање омладине у Нишу или у Завод за васпитање деце и омладине у Београду. По смештању малолетника у Завод поставља му се нови привремени старатељ који је један од запослених службеника у Заводу. Према наводима директора, одлука у који Завод ће се малолетници сместити доноси у зависности од близине места где је малолетник затечен и слободних смештајних капацитета у тренутку смештања малолетника. Према речима запослених, у Завод се смештају и малолетна лица која су у поступку реадмисије. Такође, у Завод се смештају и жене са малолетном децом до издавања потврде о израженој намери за тражење азила и њиховог упућивања у центре за азил. Према наводима директора, Завод има проблем са финансијским средствима када је у питању превозење више од 4 малолетника до центара за азил. У оваквим ситуацијама, обично се изнајмљује возило (комби) од фирми из града како би се малолетна страна лица превезла до Центра за азил, при чему Завод, поред трошкова за плаћање горива за превоз малолетника, који нису унапред предвиђени финансијским планом, мора додатно да обезбеди и средства за изнајмљивање возила што представља велико финансијско оптерећење за Завод.

С обзиром да Завод малолетним страним лицима без пратње пружа услуге смештаја, здравствене заштите, исхране и покрива трошкове превоза, НПМ је мишљења да би Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања требало да предузме мере како би се повећала финансијска средства која се издвајају за Завод, а ради задовољења потреба малолетних странаца и пружања услуга социјалне заштите док су на смештају у Заводу.

2.1. КОМУНИКАЦИЈА И ПОУЧАВАЊЕ О ПРАВИМА

По пријему малолетника у Завод позивају се невладине организације (Центар за заштиту и помоћ тражилаца азила, Праксис, Група 484, Група за децу и младе – Индиго, UNHCR), које обезбеђују преводиоца за језик којим малолетник говори. Малолетник се поучава о својим правима, ситуацији у којој се налази, правилима кућног реда у Заводу и посебно о праву да тражи азил у Србији. У Заводу постоје и брошуре о праву на азил на арапском, фарси, руском, француском и енглеском језику. Комуникација између запослених и малолетника се обавља на енглеском језику.

⁴Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 103/07

2.2. ИСХРАНА

У Заводу постоји кухиња у којој се припрема храна за лица смештена у Заводу. Малолетници имају пет obroka дневно и исхрана је прилагођена верским убеђењима.

2.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Приликом пријема малолетника у Завод не обавља се лекарски преглед. Завод нема запосленог лекара или медицинску сестру. Здравствена помоћ се пружа лицима која је затраже или уколико службеници Завода процене да је потребна. У случају потребе лица се воде у здравствену установу или се позива служба хитне помоћи.

2.4. АКТИВНОСТИ

Малолетним страним лицима стоје на располагању све активности које користе сви остали малолетници који су смештени у Заводу. Имају могућност коришћења компјутера и интернета, телефона (омогућава им се позив и у иностранству), као и коришћење спортских игралишта. Према наводима службеника Завода, понекад се организују и обиласци града, различите радионице и одласци у цамију. Односи између малолетних страних лица и осталих малолетника су углавном добри.

2.5. НОВАЦ И ЛИЧНЕ СТВАРИ

Новац и личне ствари остају код малолетника и само ако малолетник затражи чувају се код службеника Завода и враћају малолетнику по напуштању истог. Према наводима запослених, лица обично ствари држе код себе.

2.6. СЛОБОДА КРЕТАЊА

Малолетницима у Заводу није ограничена слобода кретања. Они се приликом пријема упознају са кућним редом Завода, као и да се просторије Завода понедељком, уторком средом и петком затварају у 20 часова, док се четвртком, суботом и недељом закључавају у 22:30. Малолетници могу слободно да се крећу у Заводу и ван њега до наведеног периода. Уколико желе да излазе изван дворишта Завода, обично иду у пратњи старатеља или се јаве старатељу при изласку из Завода уколико излазе без пратње. Малолетници углавном старатељу пријаве да планирају да наставе пут према Европским земљама и информисају га када одлуче да оду из Завода. Уколико се приликом одласка ван Завода не јаве службенику Завода, обавештава се полиција.

Малолетницима је дат кључ од зграде у којој су смештени и они сами процењују да ли ће се закључавати или неће током дана и ноћи.

3. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА СТРАНИМ МАЛОЛЕТНИМ СТРАНЦИМА ПРИЛИКОМ НАПУШТАЊА ЗАВОДА

Уколико малолетник изрази намеру за тражење азила, његов привремени старатељ обавештава ПУ Ниш како би полицијски службеници сачинили потврду о израженој намери. Када полицијски службеници ПУ Ниш сачине потврду, о томе обавештавају Завод, и онда старатељ са малолетним лицем одлази у ПУ Ниш по потврду. Након узимања потврде малолетник се у пратњи привременог старатеља превози до центра за азил. Према наводима директора, најчешће у Центар за азил у Крњачи.

У случајевима када су у Заводу смештена страна малолетна лица током поступка реадмисије, малолетници исти напуштају по одлуци Министарства унутрашњих послова (уколико га до тада самовољно не напусте).

Када су у питању случајеви када се у Завод смештају жене са децом или деца док су им родитељи у болници, они остају у Заводу до спајања са родитељима.

4. ЕВИДЕНЦИЈЕ У ЗАВОДУ

У Заводу се евиденције уредно воде. За сваког малолетника се води досије. Такође, води се и матична књига у којој су садржани следећи подаци: датум, место и држава рођења, име оца и мајке, упутни орган и привремени старатељ упутног органа, датум пријема у Завод, дежурни стручни радник који је примио малолетника, привремени старатељ малолетнику из Завода, датум престанка смештаја – третмана у Заводу, место где је упућен малолетник (центар за азил), стручни радник – привремени старатељ који га је сместио у центар за азил и сва уочена запажања током боравка у Заводу.

5. ПРОСТОРИЈЕ

Страна малолетна лица се смештају у посебној згради Завода. У овој згради постоје две собе за спавање, дневна соба и купатило. У првој соби за спавање постоје два кревета на спрат, и самим тим четири лежаја. Хигијена у је задовољавајућа, као и опште стање у просторија.

Уколико би се десило да у исто време у Заводу буду смештена страна малолетна лица оба пола, девојчице би биле смештене у просторије Прихватне јединице у коју се смештају девојчице које су побегле од куће или су бескућници.